

**Betänkandet Översyn av lagen om skiljeförfarande (SOU 2015:37)
(Ju2015/3754/DOM)**

Lagen om skiljeförfarande (LSF) trädde i kraft den 1 januari 1999 och har alltså gällt i 15 år. Den fungerar i huvudsak väl och den översyn som utredningen har gjort är därför begränsad, men den innehåller samtidigt förslag till några principiellt viktiga förändringar vilka fakultetsnämnden särskilt kommer att uppehålla sig vid i detta remissyttrande.

Sammanläggning av flera pågående skiljeförfaranden

Enligt förslaget förutsätter sammanläggning att samma skiljemän är utsedda i samtliga förfaranden samt att skiljemännen bedömer att en sammanläggning har fördelar för skiljeförfarandena. Med hänsyn till partsautonomin ska emellertid sammanläggning inte kunna ske mot ena partens bestridande.

Fakultetsnämnden ställer sig frågan om en regel om sammanläggning överhuvudtaget behövs om både skiljemännen och parterna är överens om att en sammanläggning vore till fördel för handläggningen. De kan ju i så fall själva ordna med en sammanläggning.

Avskrivning och avvisning

Enligt betänkandet är Sverige det enda land som kallar en avskrivning för skiljedom, vilket enligt betänkandet framstår som obegripligt för utländska skiljemän. I syfte att minska olägenheterna av lagens terminologi föreslås att parterna ska få kalla ett avgörande för ett beslut i stället för en skiljedom och att detta ska framgå av lagen. Vid tillämpningen av lagen ska sedan beslutet översättas till lagens terminologi, dvs. till begreppet skiljedom. Fakultetsnämnden ifrågasätter om detta gör utländska skiljemän mindre förvirrade eller om en begreppsöversättning i stället kan te sig konstlad och späda på oklarheterna. Av betänkandet framgår att utredningen, som ett alternativ, allvarligt övervägt att återgå till att beteckna avskrivningar som beslut och därmed ha samma ordning som i andra länder.

Fakultetsnämnden anser att eftersom den nya ordning som infördes synes ha saknat praktisk betydelse enligt New York konventionen om erkännande och verkställighet av skiljedom, och i stället mest orsakat problem, vore en återgång till den gamla ordningen att föredra.

Överprövning av domstol av skiljemännens behörighet innan skiljedom meddelats

I betänkandet föreslås att en fastställsetalan angående skiljemännens behörighet inte bör få väckas sedan skiljeförfarande har inletts. Fakultetsnämnden instämmer i att den nuvarande regleringen med möjlighet att under ett pågående skiljeförfarande tillåta en sådan fastställsetalan kan te sig märklig och den är säkerligen också, som sägs i utredningen, svår att förstå för utländska skiljemän. Den kan vidare orsaka komplikationer och tidsutdräkt.

I den föreslagna regeln, 2 § st. 3, används orden "Medan skiljeförfarande pågår". Av motiveringarna framgår att med "pågår" menas att skiljeförfarandet påkallats. Fakultetsnämnden menar till att börja med att ordet "pågår" bör bytas ut mot "Sedan skiljeförfarande inletts". Ordet "pågår" kan föranleda uppfattningen att motparten ska ha ingått i svaromål.

I betänkandet sägs att part "självfallet" måste kunna väcka talan vid domstol angående ett skiljeavtals giltighet eller tillämplighet innan skiljeförfarande har påkallats. En viktig fråga, som inte berörs i betänkandet, är om en fastställsetalan om skiljeavtalets giltighet alls skulle tas upp av allmän domstol om det inte föreligger någon konkret tvist. Pågår redan ett skiljeförfarande uppkommer inte denna fråga eftersom det är uppenbart att käranden i regel har fastställsetalningsintresse eftersom det ovissa rättsförhållandet är till förfång. Om emellertid inget skiljeförfarande pågår och inte heller verkar vara på gång kan tillämpningen av 13:3 RB bli problematisk. Vid denna tidpunkt kan det vara svårt att se vad ett "förfång" skulle bestå i och att det finns ett fastställsetalningsintresse. Har å andra sidan förhandlingar ägt rum utan att parterna kommit överens, och ena parten hotat eller talat om att påkalla skiljeförfarande, torde förfångsrekvisitet vara uppfyllt. I ett sådant läge kan man nog förvänta sig att den part som menar att det inte finns ett giltigt skiljeavtal kommer att väcka en negativ fastställsetalan om att det inte finns ett giltigt skiljeavtal. Påkallas sedan skiljeförfarande och skiljemännen finner sig behöriga, och den missnöjde parten begär prövning i hovrätten om skiljeavtalets giltighet samt fastställsetalan redan har väckts i frågan vid tingsrätt före påkallelsen, kommer samma fråga att handläggas parallellt av tingsrätten och Svea hovrätt, vilket torde innebära lis pendens. I en sådan situation kan skiljenämnden vilandeförklara skiljeförfarandet, men i så fall blir det inte sällan en kraftig försening.

Ett skiljeavtal är ett avtal som parterna har ingått om att en uppkommande tvist ska avgöras av skiljemän. Avtalet avser således inte materiell rättighet utan på vilket sätt en tvist ska lösas. Ett skiljeavtal rör således inte parts civila rättigheter eller skyldigheter utan om rätten till domstolsprövning som genom skiljeavtalet har avtalats bort, om skiljeavtalet är giltigt. Skiljeklausulen aktiveras alltså inte förrän en kontakt uppstår med ett tvistlösningsorgan. Väcks talan vid allmän domstol kommer i regel en invändning om rättegångshinder på grund av skiljeklausulen; påkallas skiljeförfarande framställs som regel invändningen då. Skiljeklausulen lever alltså sitt eget liv och har

inga rättsverkningar förrän det blir en tvist av något slag, i varje fall är det svårt att föreställa sig situationer där en skiljeklausul har någon annan betydelse.

Det torde vara rätten till domstolsprövning som ligger bakom möjligheten att föra en fastställsetalan om skiljeavtalets giltighet, som alltså finns av rätts-säkerhetsskäl. Då en skiljeklausul inte aktiveras och får reell betydelse förrän skiljeförfarande påkallats eller talan väckts vid allmän domstol och det då blir en domstolsprövning menar fakultetsnämnden att rätten att föra en fast-ställelsetalan om skiljeavtalets giltighet före påkallelsen är tveksam och bör ifrågasättas. Togs denna rätt bort skulle åtskilliga komplikationer försvinna.

Ogiltighet och klander

I betänkandet föreslås att 33 § upphävs eftersom det inte längre finns ett be-hov av en bestämmelse om skiljedoms ogiltighet. Samtidigt föreslås en ny bestämmelse, 36 a §, enligt vilken det ska vara möjligt att väcka talan angå-ende frågan om ett visst avgörande som betecknats som en skiljedom ska ha verkan som skiljedom. Den enda bestämmelse från nuvarande 33 § LSF som enligt betänkandet förs in bland klandergrunderna är ordre public. De andra två, att skiljedomens innefattar prövning av en enligt svensk lag icke skilje-domsnärlig fråga och att den inte har skriftlig form eller inte är underdeck-nad, är enligt betänkandet nulliteter och så självklara att det inte längre be-hövs föreskrifter om dem. De dyker emellertid upp i betänkandets special-kommentar till den nya föreslagna bestämmelsen i 36 a § som exempel på fall där denna skulle kunna bli tillämplig.

Fakultetsnämnden vill påpeka att det inte alltid är så lätt att avgöra vilka frå-gor som enligt svensk lag får avgöras av skiljemän som i det exempel som ges i betänkandet, att skiljemännen meddelat en dom om vårdnad eller fader-skap. Svårigheter kan t.ex. uppkomma att dra gränsen mellan dispositiva och indispositiva frågor vid bedömningen av konkurrensrättens verkningar mel-lan parterna. Att bedöma en sådan fråga enligt den föreslagna bestämmelsen i 36 a § genom att väcka talan i tingsrätt framstår som ett klart sämre alternativ än att behålla denna grund, men som en klandergrund. Det framstår vidare som ett bättre alternativ att även flytta kravet på skriftlighet till klandergrun-derna än att införa den föreslagna bestämmelsen.

Som exempel på fall där den föreslagna bestämmelsen i 36 a § skulle kunna bli tillämplig nämns vidare i specialmotiveringen grova fall av ordre public, förfalskning och att skiljedomens är ”mörk”, dvs. det framgår inte vad avgö-randet innebär eller vilka som är parter. Fakultetsnämnden menar att det inte bör göras en uppdelning mellan hur allvarig en överträdelse av ordre public är så att vissa fall träffas av klander medan talan kan väckas i tingsrätt i andra fall, eftersom detta skapar svåra gränsdragningsproblem.

När det gäller förfalskning föreslogs i 1994 års betänkande att en skiljedom skulle kunna resas bl.a. om en handling som åberopats varit förfalskad eller

förvanskad. I propositionen tog man avstånd från en sådan regel eftersom den under lång tid skulle skapa osäkerhet om skiljedomens giltighet. Samma sak kan sägas om den föreslagna regeln i 36 a §. Rekvisitet ”mörk” fanns tidigare i domvillgrunderna i 59 kap. RB där det numera i stället talas att domen är så oklar eller ofullständig att det inte framgår hur rätten dömt i saken. I skiljeförfaranden är detta en klandergrund om det gäller bristande domskäl (jfr NJA 2009 s. 128), vilket är den i särklass vanligaste orsaken till att en skiljedom är ”mörk”. Någon reglering av detta fall förefaller således inte vara erforderlig. Det torde inte heller finnas ett behov av en regel rörande grova fall av ordre public-fall, eftersom sådana fall är mycket sällsynta, liksom överhuvudtaget fall där en som skiljedom betecknad handling inte alls är en skiljedom är ovanliga. Är det inte en skiljedom kommer Kronofogdemyndigheten inte att verkställa den och kan hänvisa part att väcka talan i frågan. En sådan talan skulle tas upp till prövning av tingsrätten eftersom den handlar om rätt till verkställighet. I denna process skulle frågan om handlingens beskaffenhet komma att bli bedömd.

Beträffande t.ex. förfalskning kan situationer uppkomma där detta uppdrag sedan tre månader har gått. Vissa mål är ju mycket omfattande och komplexa och det kan därför ta lång tid för parterna att upptäcka oegentligheter. Uppdragets förfalskning efter det att klanderfristen har gått kan det naturligtvis framstå som höggradigt stötande att det saknas rättsmedel, dock kan en talan om skadestånd väckas. Intresset av skiljedomens slutgiltighet måste således vägas mot andra intressen; den materiellt riktiga domen och att det finns ett allmänt intresse av att en skiljedom där bevisning grundar sig på brottslig verksamhet eller ett starkt klandervärd beteende inte bör få bestå. Även om skiljeförfarande är privat rättskipning har staten som tillhandahåller verkställighet ett intresse av fair play och även ett intresse av att det finns privat rättskipning av god kvalitet. Problemet är emellertid att det verkar ogörligt att skapa en reglering som tillgodoser allmänna intressen av det slag som ovan nämnts utan att skiljedomens slutgiltighet äventyras.

Beträffande tid för talans väckande i tingsrätt enligt den föreslagna bestämmelsen i 36 § a finns ingen tidsgräns och en invändning som har riktats mot ogiltighetsgrunderna är just att de saknar tidsgränser och därför skapar ovissheit om när en skiljedom blir slutgiltig. Vid en avvägning mellan intresset för skiljedomens slutgiltighet och intresset av att utan tidsgräns kunna ogiltigförklara eller upphäva en skiljedom i vissa sällsynta fall och skapa en reglering för detta på bekostnad av skiljedomens slutgiltighet menar fakultetsnämnden att intresset för skiljedomens slutgiltighet måste gå före.

Fakultetsnämnden avstyrker sammanfattningsvis den föreslagna bestämmelsen i 36 a § eftersom den öppnar upp en betydande osäkerhet om vilka fall som kan angripas och äventyrar önskemålet om skiljedomens slutgiltighet, men instämmer i betänkandets förslag att ogiltighetsgrunderna bör tas bort. De bör emellertid samtliga flyttas till klandergrunderna och klanderfristen bör, som föreslagits, vara tre månader.

I betänkandet föreslås vidare att nuvarande 34 § st. 1 p. 2 delas upp på två punkter: punkt 2 att skiljemännen har meddelat dom efter utgången av den tid som parterna har bestämt och punkt 3 att en klandergrund är att skiljemännen har dömt över annat än vad parterna yrkat eller andra omständigheter än dem som parterna hänfört sig till eller annars har överskridit sitt uppdrag och detta sannolikt har påverkat utgången.

Enligt betänkandet kan ett icke framställt yrkande som ogillas inte anses ha inverkat på utgången. Fakultetsnämnden är inte övertygad om detta. Ett icke framställt yrkande kan vara kopplat till ett annat, framställt yrkande, på sådant sätt det sistnämnda inte bifalls eftersom det förstnämnda ogillats. I så fall har det icke framställda yrkandet inverkat på utgången. Den beskrivna situationen är visserligen ovanlig, men det är enligt fakultetsnämndens uppfattning viktigt att undvika skarpa formuleringar eftersom situationerna i praktiken kan variera.

En klandergrund som inte sällan förekommer är att skiljenämnden har dömt över ett icke åberopat rättsfaktum. 17:3 p. 2 RB om krav på åberopande används idag analogiskt i skiljeförfaranden, dock bör tillämpningen enligt prop. vara generös om det är en internationell tvist och skiljemännen således inte är förtrogna med den svenska begreppsapparten. Enligt betänkandet bör det emellertid inte få finnas två standarder eftersom detta bäddar för rättsosäkerhet. I betänkandet föreslås därför en mer liberal ordning än enligt RB; det ska vara tillräckligt att parten hänfört sig till den aktuella omständigheten.

Erfarenhetsmässigt medför nya begreppsbildningar problem. Begreppet åberopande är ett för svenska jurister välkänt begrepp och det har många år på nacken. Men vad betyder det att en part "hänfört" sig till ett rättsfaktum? I betänkandet ges inga exempel eller görs ens några försök att förklara vad det betyder. Det enda försök till klargörande som görs är att den aktuella omständigheten förts in på ett sådant sätt att motparten måste ha förstått att den skulle kunna ligga till grund för skiljedomen, vilket inte är klargörande. Det nya begreppet skapar således osäkerhet, i varje fall för svenska parter. För utländska parter kan det vara bra men SCC, som administrerar flest skiljeförfaranden i Sverige, administrerar inte bara internationella skiljeförfaranden. Åren 2005-2014 torde i snitt åtminstone 50 % av förfarandena vara svenska om man ser på SCC:s egen statistik. Ad-hoc förfaranden är i huvudsak nationella. Utländska parter torde emellertid vid det här laget vant sig vid begreppsbildningen ifråga på samma sätt som de vant sig vid påståendedoktrinen, vilken berörs i betänkandet. Vidare har i regel utländska parter svenska advokater som ombud, vilka väl känner till LSF.

I nationella tvister torde parterna kunna avtala om att endast åberopade rättsfakta ska få läggas till grund för avgörandet för det fall utredningens förslag genomförs.

Sammanfattningsvis avstyrker fakultetsnämnden dels att 34 § st. 1 p. 2 delas upp på två punkter, dels att det nya begreppet "hänfört" introduceras.

Processordning i hovrätten

I betänkandet föreslås att klander mål i hovrätten ska prövas enligt bestämmelserna om klagan över domvilla i kap. 59 RB och i övrigt enligt 52 kap. RB. En alternativ möjlighet vore enligt betänkandet att använda ärendelagen. Utredningen nämner att den kommit att tillämpas inom en del nya områden, t.ex. på sådana som inleds i mark- och miljödomstolarna genom överklagande från förvaltningsmyndighet. En invändning som därvid tas fasta på i betänkandet och som gjorts i tidigare lagstiftningsärenden är att RB:s system i princip avser sådant som hänt i det förflutna medan hantering av ärenden är framåtblickande. Enligt fakultetsnämnden är detta ett vagt och föga övertygande gränsdragningskriterium. Klandras en skiljedom på t.ex. den grunden att skiljenämnden dömt över en omständighet som inte har åberopats är ju detta en händelse i förfluten tid som får rättsverkningar genom att skiljedom upphävs, om påståendet visar sig vara sant. Någon principiell skillnad mellan detta fall och att käranden yrkar skadestånd i en civilprocess på den grunden att svaranden i något avseende varit vårdslös finns inte med avseende på distinktionen mellan förfluten tid och framtid. Finner domstolen att handlandet varit vårdslöst inträder rättsföljden skadestånd på samma sätt som den processuella rättsföljden upphävande följer om skiljemännen begått ett processuellt fel. Kännetecknande för ärenden är i stället partsställningen, i regel den enskilde mot det allmänna, medan de allmänna domstolarna som mål handlägger rättstvister mellan enskilda. Sätillvida passar klagan över domvilla bättre på klander. Å andra sidan innebär det förhållandet att en skiljedom inte får överprövas materiellt att hovrätten på samma sätt som förvaltningsdomstolarna fungerar som en kontrollinstans, vilket talar för att ärendelagen passar bättre eller åtminstone lika bra som RB: system. Ärendelagen har den fördelen att den är mer flexibel och anpassningsbar än RB samt inte är bemängd med den betydande rättsbildning i doktrin och praxis som finns om domvilla. Denna rättsbildning torde kunna spilla över på klander målen och medföra att parterna kan komma att använda domvilloargument i klanderprocessen, vilket väl inte vore önskvärt då skiljeförfarande är ett eget förfarande som visserligen är rättegångsliknande men samtidigt skiljer från rättegång i många avseenden. Klandertalan kan vidare föras om ett fel begåtts av ett skiljedomsinstitut och det ter sig lite konstigt att använda bestämmelserna om domvilla på sådana fel.

Fakultetsnämnden finner sammanfattningsvis frågan om handläggningsordning i hovrätten svårbedömd, men anser samtidigt att de argument som i betänkandet framförs mot en tillämpning av ärendelagen inte framstår som övertygande.

Rättegångsspråk i klanderprocesser

Utredningen har utförligt behandlat frågan i vilken utsträckning engelska ska få användas i internationella klanderprocesser. Fakultetsnämnden menar att

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

7 (7)

2015-09-15

JURFAK 2015/45

det förslag som lagts fram i betänkandet framstår som väl avvägt och tillstyrker detta. Beträffande det alternativa förslaget har utredningen tolkat direktivet så att engelska helt och hållet kan bli rättegångsspråk. Direktivet är oklart på denna punkt. Enligt fakultetsnämndens uppfattning är det alternativa förslaget alltför långtgående då det innebär att olika beslut och även själva avgörandet skulle skrivas på engelska.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Bengt Lindell. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Mattias Dahlberg".

Mattias Dahlberg